

**Zborník
XXXI.
VÝCHODOSLOVENSKÝ
TÁBOR OCHRANCOV PRÍRODY**

S medzinárodnou účasťou

CHLMEC

PONIKLEC VEĽKOKVETÝ

**ktorý sa uskutočnil v priestore SKI Park-u
v katastri obce CHLMEC**

v dňoch 28. júla - 3. augusta 2007

Prípravný výbor XXXI. VS TOP-u Poprad

všetkým organizáciám, zložkám a jednotlivcom, ktorí pomáhali pri príprave XXXI. Východoslovenského TOP u – na lúke pod Koučikom, v priestore Skiparku Chlmec, v katastri obce Chlmec, v roku 2007, prispeli finančne, materiálne alebo inak k jeho úspešnému priebehu.

Pod'akovanie patrí týmto inštitúciám:

Mestskému úradu v Humennom,
Skipark-u v Chlmcí,
Obciam v Chlmcí, v Jasenove, v Porúbke, v Ptičiom,
Východoslovenská energetika, a. s. v Košiciach,
ORL, s.r.o. v Humennom,
Chemes-u v Humennom,
Chemku v Strážskom,
DIAKOL-u v Strážskom,
AQUING-u v Košiciach,
ABCOM-u v Košiciach,
ENERGETIKE v Strážskom,
SLOV-VAGON-u v Strážskom,
Medion-u v Humennom,
ŠOP SR, CHKO Východné Karpaty v Humennom,
Industry & Project Engineeringu, v Michalovciach,
VLM, OZ v Kamenici n/Cirochou,
KÚŽP v Prešove,
ÚV SZOPaK v Prievidzi,
Pekárni, p. Veľasa v Kamenici n/Cirochou,
SUHRA Potraviný v Humennom,
Papierňam SHP GROUP v Slavošovciach,
Technickým službám v Humennom a VVS v Humennom,
SZOPaK ZO č.1 Humennom a ďalším

Vydal : Prípravný výbor XXXI. VS TOP-u z podkladov autorov:

Ing Radovana Smolinského, Čeněka Čermáka, Valérie Demkovej, doc. PhDr. Heleny Janotovej, CSc., RNDr. Evi Sitášovej, PhD., RNDr. Miroslava Fulína, CSc., Ing. Jozefa Nováka, Mgr. Rudolfa Amreina a Doc. Ing. Gity Jančovej, CSc..

Príležitostná publikácia : bez jazykovej úpravy

Zostavil, grafická a textová úprava : Ing. Ján Čurlík

Tlač : Rozmnožovňa Jurov, HumennéNáklad : 50 ks

Humenné, október 2007

OBSAH

Čurlík: Stručné zhodnotenie XXXI. VS TOP	5
Smolinský: Práca v herpetologickej sekcii	6
Čermák: Správa o činnosti krajinárskej sekcie	9
Demková: Detská sekcia	11
Janotová: Vyhodnotenie čipkárskej sekcie	13
Novák: Správa o činnosti rezbárskej sekcie	13
Šitášová, Fulín: Hodnotenie priestoru SKI Parku Chlmec z hľadiska geologického, krajinárskeho a environmentálneho	14
Šitášová: Poznámky k vegetačným pomerom v širšom okolí obce Chlmec.....	20
Šitášová: : Poznámky k výskytu invázičných rastlín v k.ú. obcí: Chlmec, Jasenov, Porúbka	23
Amrein: Geologická sekcia XXXI. VS TOP Chlmec.....	26
Jančová: Krajinný priestor v povodí vodného toku Ptava v okrese Humenné	27
Odborná náplň XXVII. VS TOP	36

**Stručné zhodnotenie XXXI. VS TOP-u, konaného v dňoch
29.07. - 03.08.2007, na lúke pod Koučikom, v priestore
Skiparku Chlmec, v katastri obce Chlmec**

Ing. Ján Čurlík, spoluorganizátor TOP-u

Tábora sa zúčastnilo 190 ochrancov prírody, z toho 158 prezentovaných účastníkov, 13 hostí a 19 organizátorov. Registrovali sme 79 stanov. Účastníci pochádzali zo Slovenska, Česka, Poľska a Švajčiarska. Slávnostné otvorenie tábora sa uskutočnilo v sobotu 29.07.2007 o 18. hod v priestoroch Ski parku Chlmec, za účasti zástupcov štátnej správy, zástupcov Chránenej krajinej oblasti (CHKO) Východné Karpaty, zástupcov obecných úradov, urbaniátu, sponzorov a zástupcov Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPaK).

V nedeľu účastníci tábora navštívili Vihorlatské múzeum a skanzen v Humennom. Od pondelka do piatku sa rozdelili do 12 odborných sekcií. Po prvýkrát na TOP-e pracovala čipkárska sekcia. Cieľom odborných sekcií bolo inventarizovať časť zachovalých fragmentov xerothermnej trávnej vegetácie, mapovanie teplomilných lesných spoločenstiev, overenie a potvrdenie výskytu chránených druhov rastlín a živočíchov, mapovanie zachovalosti vodného toku Ptava a mapovanie invázných druhov rastlín. Podrobnejšie hodnotenie jednotlivých odborných sekcií je uvedené v ďalšej časti tohto zborníka.

V blízkosti tábora sa nachádza NPR Humenský Sokol, NPR Humenská, CHKO Vihorlat a CHKO Východné Karpaty.

Na besede so zástupcami štátnej správy a obcí sa diskutovalo o ochrane NPR Humenský Sokol (hlavne výrub dreva), o stave krajiny, o divokých skládkach, o výchove k ochrane prírody a krajiny.

Celkove je možno hodnotiť, že XXXI. ročník VS TOP splnil svoj cieľ.

V prípravnej fáze sa výbor stretol päťkrát. Chcem sa poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na príprave tohoročného TOP-u:

Za mesto Humenné poďakovanie patrí MUDr. Vladimírovi Kostilníkovi, primátorovi mesta, ktorý v značnej miere pomohol pri realizácii tohto tábora, Ing. Murinovi, riaditeľovi Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, ktorý zabezpečil cisterny s rozvodom pitnej vody, Ing. Duckovi, riaditeľovi Správy rekreačných a športových zariadení za voľný vstup na kúpalisko, vedeniu Vihorlatského múzea za

voľný vstup a odborný výklad, Humenskej televízii, redakcii Pod VIHORLATom a Ing. Knížovi, riaditeľovi Technických služieb.

Za finančnú pomoc ďakujeme MUDr. Hriseňkovi, konateľovi spoločnosti ORL, sro. Humenné, vedeniu a. s. Chemes, Ing. Šalatovi z obchodného úseku Podvihorlatských pekárni a cukrárni za poskytnutie sladkého pečiva pre detskú sekciu, firme Medion, p. Hrabovčákovej, vedúcej predajne SUHRA Potraviny, p. Veľasovi, majiteľovi Pekárne v Kamenici nad Cirochou. ŠOP SR Správe CHKO Východné Karpaty za odbornú spoluprácu

Naše „veľké ďakujem“ patrí starostom a občanom obcí Chlmec, Porúbka, Jasenov a Ptičie a majiteľovi a správcovi Ski parku v Chlmcí.

Organizátori pripravili na 12.10.2007 záverečné vyhodnotenie TOP-u, s vydaním zborníka z tohoročného tábora ochrancov prírody. Už teraz sa tešia na XXXII. ročník tábora ochrancov prírody, ktorý by sa mal uskutočniť v Košickom kraji, na Izre.

Práca v herpetologickej sekcii

Ing Radovan Smolinský

Herpetologická sekcia začala svoju činnosť na XXXI. Východoslovenskom tábore ochrancov prírody už 28.7.07 a ukončila ju 3.8.07. Počas exkurzií do terénu sme sa zamerali na zmapovanie fauny plazov žijúcich na xerothermných lúčnych biotopoch, zamokrených lúkach ale aj v lesných spoločenstvách v katastri obcí Chlmec a Jasenov. Kvôli daždivému a chladnému počasiu (30.7.07) sa herpetologická sekcia zúčastnila prednášky RNDr. Sitášovej a RNDr. Fulína o invázy druhov rastlín. No 1.8.07 sme preskúmali malú časť NP Poloniny v pohraničnej oblasti Kremenca.

Celkovo bolo zistených 5 druhov plazov (4 z oblasti Vihorlatu a 1 z NP Poloniny) a 3 druhy obojživelníkov. Z nami zaznamenaných druhov v danej oblasti je najvzácnejším užovka stromová (*Zamenis longissimus* (Laurenti, 1768)), ktorá má na Slovensku severnú hranicu rozšírenia. Okrem zaznamenaných druhov, ktoré uvádzame v tabuľke (Tab.) ešte predpokladáme výskyt užovky hladkej (*Coronella austriaca* Laurenti, 1768).

Žiaľ, takmer na všetkých lokalitách, ktoré sme pri našich pochôdkach navštívili, sme sa stretli s postupujúcou sukcesiou drevín (*Juniperus* sp. *Rosa* sp. a pod.), ale aj invázných rastlín (napr. *Solidago* sp.). Naše trasy viedli aj cez chránené územia (NPR Humenský sokol a PR Chlmecká skalka). Okrem sukcesie hrozí niektorým lokalitám zánik v dôsledku nadmernej erózie (Ski Park Chlmec – zjazdovka) spôsobenej pravdepodobne nadmernou a nevhodnou záťažou počas nástupu vegetačnej sezóny. Na záver tohto krátkeho „faunisticko-ekologického“ príspevku by som chcel dodať, že z hľadiska ochrany plazov je potrebné chrániť nielen živočíchy, ale predovšetkým ich biotopy.

Tab.:

Dátum	Druh	Pohlavie	Vekové štádium	Počet	Lokalita
28.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Chlmec – intravilán obce
28.7.07	<i>Zamenis longissimus</i> (Laurenti, 1768)	?	ad	1	Ski-park Chlmec
28.7.07	<i>Anguis fragilis</i> Linnaeus, 1758	?	ad	1	tábor - lúka
29.7.07	<i>Anguis fragilis</i> Linnaeus, 1758	?	ad	1	tábor - lúka
30.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	?	juv	3	Chlmec – intravilán obce
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	NPR Humenský sokol
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♀	ad	1	NPR Humenský sokol
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	?	juv	4	Jasenovský hrad
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Jasenovský hrad
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♀	ad	2	Jasenovský hrad

31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Uhliská
31.7.07	<i>Anguis fragilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	NPR Chlmecká skalka
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♀	ad	2	NPR Chlmecká skalka
31.7.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Ski-park Chlmec
31.7.07	<i>Anguis fragilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Ski-park Chlmec
1.8.07	<i>Zootoca vivipara</i> (Jacquin, 1787)	♀	ad	11	Kremenec
1.8.07	<i>Zootoca vivipara</i> (Jacquin, 1787)	?	juv	3	Kremenec
2.8.07	<i>Natrix natrix</i> (Linnaeus, 1758)	♀	ad	5	Chlmec - rybník
2.8.07	<i>Natrix natrix</i> (Linnaeus, 1758)	♂	ad	1	Chlmec - rybník
2.8.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Chlmec - rybník
2.8.07	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	♀	ad	1	Chlmec – intravilán obce
28.7.07	<i>Rana temporaria</i> Linnaeus, 1758	♂	ad	1	Ski-park Chlmec
29.7.07	<i>Pelophylax ridibundus</i> (Pallas, 1771)	?	ad	2	Chlmec - rybník
31.7.07	<i>Rana dalmatina</i> Bonaparte, 1839	♀	ad	1	lúka pod Jasenovským hradom
31.7.07	<i>Rana dalmatina</i> Bonaparte, 1839	?	sub	1	Jasenovský hrad - les
2.8.07	<i>Pelophylax ridibundus</i> (Pallas, 1771)	?	ad	7	Chlmec - rybník

ad – (adult) dospelý jedinec
juv – (juvenil) mladý jedinec
♀ - samica

sub – (subadult) nedospelý jedinec
♂ - samec
? – pohlavie nebolo určené

SPRÁVA O ČINNOSTI KRAJINÁRSKEJ SEKcie

Čeněk Čermák

Krajinárska sekcia mapovala v rámci svojej odbornej činnosti krajinné priestory stredného povodia Ptavy v okolí Chlmca a Porúbky, východnú časť Humennských vrchov vrátane Chlmeckej Skalky a Jasenovského hradu, Humenský Sokol ako aj Kyjovský prales s príľahlými lesnými komplexmi. Geomorfologicky ide o mierne až silne zvlnený reliéf typu vrchovinovej až horskej krajiny okrajovej časti Vihorlatských vrchov. Približne od 250 až 330 m pokrývajú toto členité územie súvislé lesy s prevahou bučín, kde má proruť lesné hospodárstvo. Najnižšie polohy, prevažne rovinaté alebo s malým sklonom, využívané na poľnohospodárstvo, predstavujú typ oráčino-lúčno-pasienkovej krajiny s tradičným spôsobom obhospodarovania. Zastavané plochy sústredených vidieckych sídiel tvoria intravilány obcí Chlmeč, Ptíčie, Porúbka a Podskalka s hospodárskymi objektmi, bývalý liečebný ústav a záhradkárska osada pod Humenskou. S lesnou zeleňou vhodne harmonizuje v nej učupený detský tábor Bystrá.

V tesnom okolí Chlmca sa nachádzajú dve športovo-rekreačné lokality: malá vodná nádrž a lyžiarsky areál. Chlmecký rybník slúžiaci na rybolov, vodný rezervoár a v lete na kúpanie, by mohol v budúcnosti po lepšej estetickej úprave poskytovať aj ďalšie možnosti rekreačného využitia a tiež závlahového využitia, pretože vodných plôch ako dôležitého prvku krajinného ekosystému je v danom území pomerne málo.

Lyžiarsky areál SKI PARK CHLMEC, lokalizovaný na strmý svah v severozápadnej expozícii Chlmeckej Skalky by mal byť prínosom pre zvýšenie cestovného ruchu v obci. Otázna je však jeho ďalšia perspektíva s ohľadom na predpokladané globálne otepľovanie. Riziko predstavujú mierne zimy s malou a krátkotrvajúcou snehovou prikrývkou, nízke zdroje miestnych vodných tokov pre zasnežovanie a malá nadmorská výška.

Celé územie sa vyznačuje pomerne zachovalou krajinou štruktúrou. Vážnejšie zásahy do prírodného prostredia sa tu nevyskytujú, s výnimkou západného okraja lyžiarskej zjazdovky zarezanej miestami do skalného podložia a odkrytého substrátu. Druhým negatívnym prvkom je skládka komunálneho odpadu v lomovom odkryte pod Skalkou, avšak malého rozsahu.

Krajinársky pozoruhodné je západné až severné úpätie Čiernej nad obcami Chlmec, Ptičie a Kamienka, označené na mape ako „Stráne“. Súvislý les tu prechádza do otvorenej krajiny s trvalými trávnymi spoločenstvami, pričom celý tento 5 km dlhý a asi kilometer široký pás je rozčlenený početnými drobnými járkami s líniovou zeleňou, lemujúcou vhlbené korytá. Okrem toho, že plnia dôležitú funkciu ochrany pred výmolvou eróziou, slúži táto zeleň aj ako významný biokoridor pre drobné živočíšstvo a zvyšuje biodiverzitu krajiny.

Dôležitou zložkou krajiny sú svahové pasienky, krovinaté stráne a rozptýlená stromová zeleň mimo lesa zvyšujúca variabilitu krajiny a pestrosť jej pokryvu.

Značný turisticko-rekreačný potenciál má celý hrebeň Humenských vrchov, ktorým prechádza modrý a od Krivošťanky sa pripájajúci zelený turisticky značkovaný chodník z Vinného cez Jasenovský hrad až do Humenného. Vysokou ekologickou hodnotou sa vyznačujú najmä trávnaté vrcholové kóty nad Porúbkou so xerotermnou vegetáciou a ďalekými výhľadmi. Pred vchodom k rozvalinám Jasenovského hradu by sa žiadalo upraviť plošinku s lavičkami a osadiť náučnú tabuľu s pôdorysom s krátkym textom o histórii hradu. Takisto úpravou chodníka (prístupovej cesty) do najvyššej časti hradného areálu a odstánenie niektorých stromov zakrývajúcich výhľad by prispelo ku kultúrno- poznávacím možnostiam návštevníkov. Špecifickou zvláštnosťou lesných okrajových rúbanísk a enkláv sú miestami takmer nepreniknuteľné lianovité húštiny popínavého plamienka plotného.

Na spomínanom území sa nachádza niekoľko dobre v teréne označených prírodných rezervácií a voľne prístupné krasové útvary (jaskyňa Dúpna, na Uhliskách, Skalka). Pestrú mozaiku krajiny dotvárajú zaujímavé skalné útvary druhohorných vápencov (skalka na Uhliskách, Chlmecká skalka, Skalka pri Hažinskom kameňolome a skalné zlepenice na Humenskom Sokole. Náučný prírodopisný chodník vystupujúci od Podskalky na hrebienok by som predsa len doporučil osadiť informačnými tabuľami, aby bol samoobslužný. Nie

všetci návštevníci chodia so živým, prípadne tlačným sprievodcom a neznalosťou tak prichádzajú o cenné informácie. Tak je to u všetkých národných parkoch a chránených území podľa overených skúseností.

Zaujímavú morfológiu má samotný vrchol Kyjova. Andezity, ktoré vyvreli vo zvlnenej zlomovej línii smeru severovýchod až juhozápad, tam vytvorili úzky a strmý hrebenok posiatý množstvom drobných skaliek, medzi ktorými vedie neznačený vyšliapaný chodník. Keďže v prírodnej rezervácii platí podľa zákona č. 543/2005 v platnom znení zákaz pobytu mimo značkovaneho chodníka, vynára sa otázka, čo tam robí v schránke umiestnený vrcholový denník, do ktorého sa bežne zapisujú prechádzajúci turisti. Zosúladiť tento rozpor by vyriešilo miestne značenie, na ktorom by návštevníci mohli obdivovať stáročné exempláre bukov a porasty tohto jedinečného pralesa, vyhlásenej rezervácie. Prepojený by mohol byť lesnou asfaltkou popri oplotenej danieli obore cez Hažínsku smrečinu a lesnú chatu pod Skalkou s východiskom pri tábore Bystrá. Druhá zostupová trasa popri zemljanke, ktorá slúžila ako partyzánska nemocnica k pamätníku na Pirnagovom vrchu, by pripomínala slavné dni Povstania a plnila vlastivedné poslanie.

Krajinárska sekcia pracovala spoločne s geologickou sekciou a zúčastnilo sa na nej dovedna 109 záujemcov /denne v priemere 27/ z tábora. Dňa 1.8.2007 absolvovala spoločný autobusový zájazd do Novej Sedlice a prechodom cez Stužický prales výstup na 1221 m vysoký Kremenec, najvyšší vrchol slovenskej časti Východných Karpát.

DETSKÁ SEKCIA

Valéria Demková

Účel a ciele : Zvýšiť environmentálne povedomie detí a vzbudiť záujem o poznávanie, ochranu a tvorbu životného prostredia pod odborným vedením a za spolupráce rodičov

Náplň :

1. deň : Predstavovanie, zoznámenie sa s prostredím, zisťovanie predmetu záujmu detí a rozdelenie podľa vekových skupín vrátane oboznámenia sa s režimom pracovného dňa

2.deň: Zážitkové poznávanie cez zhotovenie vlastného rodostromu, erbú rodiny, sprostredkovanie poznatkov o prírode, rozoznávanie prírodnín, kreslenie a výstavka prác detí

3.deň: Turistická vychádzka, poznávanie a zber rastlín, zoznámenie sa s liečivými účinkami liečivých rastlín, ich sušením, zberom, miestom predpokladaného výskytu a možnosti ich rôzneho konzervovania

4. deň: Estetická výchova, rozoznávanie tvarov jednotlivých prírodnín, farebnosť a ich vzájomné kombinácie s dôrazom na cit pre estetiku. Možnosti výroby úžitkových predmetov s dôrazom na využitie materiálu, ktorý sa získava nie devastovaním prírody, ale zužitkovaním odlomených konárikov, kôry, listov, samorastov, zvyškov po ťažbe. Ekohra hľadanie pokladov.

5. deň: Floristika, aranžovanie do kytíc (jesenné, letné, príležitostné kytice, stolové aranžmá) sklbenie použitia prírodných materiálov s modernými, zužitkovanie odpadových materiálov (plasty, textil, sklenené fľaše, kamienky). Športové hry a súťaže (slalom, hod vajícom, prekážková dráha, hra na slepú babu)

6.deň: Výroba nenáročných trojrozmerných úžitkových predmetov na dekorácie v byte, na chalupe resp. v iných interiéroch v závislosti na ročných obdobiach a danej príležitosti (vianočné stromčeky, obrázky na stenu, kríže k pamiatke zosnulých, dekoratívne nádoby, svietidlá)

7.deň: Výstava prác detskej sekcie ako inšpirácia pre širokú verejnosť s názvom „Príroda je krehká a je potrebné ju chrániť a dotýkať sa jej iba očami“. Prezentácia výrobkov mediálnou formou s vysvetlením postupov a interview detí pre miestne periodiká.

Záver :

Týždennou prácou s deťmi sa podarilo splniť vytýčený cieľ s uspokojivým výsledkom, o čom svedčila spokojnosť rodičov a hlavne samotných detí, ktoré si osvojili praktické zručnosti pri práci s prírodnými materiálmi hrou, nenásilnou poznávacou formou, v kontexte environmentálnej výchovy. Srdečná vďaka deťom, ale hlavne ich rodičom za dôveru, ktorú sme dostali odovzdaním detí do detskej sekcie.

Vyhodnotenie čipkárskej sekcie XXXI. ročníka TOP

doc. PhDr. Helena Janotová, CSc.

V záujme obohatenia činnosti TOP sa v závere XXX. ročníka rozhodol nový organizačný vedúci XXXI. ročníka TOP Ing. Ján Čurlík rozšíriť činnosť o čipkársku sekciu. Záujem o vedenie tejto sekcie prejavila doc. PhDr. Helena Janotová, CSc., ktorá sa tejto remeselno-umeleckej činnosti venuje už niekoľko rokov.

Cieľom sekcie bolo plnohodnotné využitie tzv. voľného času, prípadne nepriaznivého počasia v TOP hlavne zo strany žien, pretože už niekoľko ročníkov TOP funguje rezbárska sekcia, v ktorej sa seberealizujú predovšetkým muži a deti. Z celkového počtu zúčastnených TOP sa v čipkárskej sekcii naučilo paličkovať 10 žien a 2 muži. Na základe získaných vedomostí sami zrealizovali vlastné tvorivé nápady, ktoré boli odprezentované na výstavke v záverečný hodnotiaci večer.

Účastníci sekcie pochopili, že ak je želanie, dá sa naučiť takmer všetkému, hoci čipkárske techniky sú považované za najnáročnejšie z ručných prác. Za pozitívne v činnosti sekcie sa môže považovať to, že „čipkári a čipkárky“ si vlastnoručne zhotovili z prírodných materiálov paličky a vankúš (bambúl), ktoré „v civilizovaných podmienkach“ majú tisícikorunové hodnoty (a práve tie často odrádzajú záujemcov o toto remeslo).

Tohoročné daždivé počasie využili na ušľachtilú ručnú prácu starých mám skôr stredne a vyššie ročníky účastníčok. Podľa ich slov pri paličkovaní doslova relaxovali po náročných a aj menej náročných túrach. Účastníci sa naučili dve základné techniky „plátenko“ a „polpár“. Začiatky odievania človeka sú historickým dôkazom toho, že plátenko bolo vôbec prvou textilnou technikou, podľa ktorej sa zhotovovali „tkaniny“ prvých ľudí.

Prejavovaný záujem o toto staré remeslo bolo potvrdením toho, že cieľ, ktorý bol stanovený ešte v auguste 2006 nebol zlým cieľom a že účastníci sekcie si z XXXI. ročníka odnášali nielen svoje prvé práce, ale snáď aj svoju novú zmysluplnú záľubu.

SPRÁVA O ČINNOSTI REZBÁRSKEJ SEKcie

Ing Jozef Novák

Sekcia pracovala od 30. júla pod vedením husliarskeho majstra Ing. Jozefa Nováka. Pracovali sme s polotovarmi z lipového dreva a lipovým

drevom, ktoré nám počas trvania TOP-u doniesli p. starosta obce Chlmec a pán Veľas. Od začiatku sa na práci RS zúčastňovali mladší ale aj dospelí účastníci TOP-u v počte 16. Sekcia pracovala od 16 do 18 hodín, avšak celý deň poskytoval vedúci odborné a praktické rady pre záujemcov. Ako náradie boli použité kvalitné rezbárske nože a švajčiarske tvarové dláta firmy Pfeil, ktoré doniesol vedúci sekcie. Vedenie sekcie sa orientovalo najmä na zvládnutie základov rezbárstva a brúsenie nástrojov. Dbalo sa aj o bezpečnosť účastníkov pri práci, tým, že od začiatku boli vedení vedúcim k správne mu držaniu a vedeniu nástrojov.

Účastníci si vybrali výrobok, ktorý chceli vyrezať a dostali polotovary, ktoré sa pre veľký záujem a veľmi angažovanú prácu účastníkov rýchlo minuli, takže vedúci pripravoval ďalšie polotovary tradičnou metódou sekerou a pílou. Väčšinou si účastníci vybrali ako výrobok lyžicu, varechu (jeden účastník aj malú motyku).

Niektorí účastníci sa zúčastnili na RS už po niekoľkýkrát, čo sa pozitívne odrazilo na ich zručnosti a rýchlosti práce. Za čas tábora dokázali vyrezať i viac výrobkov a získali potrebný cit pre drevo a prácu s ním. Osobitne by som vyzdvihol účastníka zo Švajčiarska, Floriána Schrödera, ktorý v priebehu niekoľkých hodín zvládol princípy rezbárstva. Doporučoval by som všetkým, ktorý sa zúčastnili na RS, aby sa venovali rezbárstvu aj počas roka, nie len na tábore

Na slávnostnom ukončení tábora všetci účastníci RS prezentovali svoje výrobky a boli na záver odmenení sladkosťou.

Celkovo možno hodnotiť prácu RS ako veľmi úspešnú a plodnú.

Hodnotenie priestoru SKI Parku Chlmec z hľadiska geologického, krajinárskeho a environmentálneho

RNDr. Eva Sitášová, PhD.
RNDr. Miroslav Fulín, CSc.

V rámci pobytu a záujmovej činnosti odborných pracovníkov, účastníkov XXXI. Východoslovenského tábora ochrancov prírody v katastri obce Chlmec vypracovali sme posúdenie stavu širšieho územia a vymedzeného priestoru SKI Park-u Chlmec z hľadiska

geologického, krajinárskeho a environmentálneho. Výsledky našich analýz predkladáme v príspevku.

Geologická stavba priestoru SKI Park Chlmec

Horninové podložie územia tvoria komplexy mezozoika Humenských vrchov. Na malom priestore, z pravej strany od trasy vleku po les na opačnej strane, sa v rýchlom slede za sebou striedajú tieto typy hornín:

Najstaršími sú ramsauské dolomity. Sú to sivé až sivobiele, lavicovité, jemnozrnné dolomity. Ich vek je stanovený na stredný trias (ladin).

V ich nadloží vystupujú bridlice a dolomity karpatského keuperu. Reprezentujú vrchný trias v Humenskom pohorí. Horniny tvoria pestré (červené, zelené, fialové) ílovito piesčité bridlice, ktoré sa striedajú s polohami masívnych sivých dolomitov. Dolomity majú stromatolitovú a pseudooolickú štruktúru s prierezmi organických zvyškov. Ílovité bridlice sa striedajú s jemnozrnnými kemitými pieskovecami.

V úzkom pruhu vystupujú vo svahu tmavosivé, sivé až čierne tenkolavicovité slienité vápence. Jedná sa o biomikrity s bohato zastúpeným organickým detritom. Na základe fauny patrí toto súvrstvie do najmladšieho triasu (rét).

Súvislý pruh v celom priebehu tvorí spodný člen sedimentácie v jure – kopiencke súvrstvie. Reprezentujú ho tmavosivé, jemnozrnné, masívne, lavicovité piesčito-krinoidové vápence, ktoré sa miestami striedajú s polohami tmavých slienito-piesčitých bridlíc. Súvrstvie je bohaté na makrofaunu. V svahu s krovím na severnej strane v úzkom pruhu vystupujú svetlohnedé vápence. Povrch majú často so sivobiellou patinou. Sú slienité, lavicovité a často zvrásnené. Reprezentujú najvrchnejšiu juru na tomto území s bohatým zastúpením paleontologického materiálu. Doposiaľ popísané a nájdené mikro- i makrofosílie (korály, belemnity, amonity, brachiopódy) sú prirodzenou súčasťou týchto horninových komplexov. Ich sporadický výskyt má iba dokumentačný a študijný charakter.

Prevažnú časť v lesnom komplexe na severe územia tvoria tmavosivé slienité, celistvé vápence s polohami čiernych rohovcov. Vápence sú vrstvomité, zvrásnené s puklinami vyplnenými kalcitovými žilkami. Popísané horniny vystupujú v úzkych pruhoch bez výraznejšieho plošného nakopenia. Z toho dôvodu nevznikli v tomto priestore predpoklady pre založenie ťažobnej prevádzky. Materiál sa ani v minulosti za účelom získania stavebného kameňa na tejto lokalite neťažil. Iné využitie, ani úžitkový význam tieto horniny nemajú.

Geomorfologické pomery

Z opisu a charakteru jednotlivých horninových komplexov vyplýva vysvetlenie pre modeláciu záujmového priestoru. Tvrdšie a zvetrávaníu odolnejšie horninové komplexy tvoria oba krajné útvary. V lesnom celku na pravej strane sú to dolomity a na ľavej strane zjazdovky zasa slienité vápence s rohovcami. Priestor súčasnej zjazdovky predstavuje zníženinu medzi týmito komplexmi. Tá vznikla aj z dôvodu menšej odolnosti voči vetraníu a rýchlejšieho priebehu procesu vyvetrávania bridlíc a tenkolavicovitých slienitých vápencov.

Geodynamické javy

V ose súčasnej zjazdovky od konca prístupovej cesty po sedlo na hrebeni svahu prechádza výrazná zlomová línia. Na ňu v spodnej a v hornej tretine svahu sú naviazané krátke priečne zlomové poruchy. Zlomová línia, ako aj súbežné uloženie nepriepustných bridlíc karpatského keuperu sú príčinou vzniku viacerých výverov podzemnej vody. O existencii zlomovej línie, o pôvodnosti pramenných výverov ako aj o ich intenzite pred úpravou terénu svedčí erózna ryha na spodnom okraji lúky a výplavový kužeľ na spodnom okraji lesného celku a otvorenom priestranstve poľnohospodárskej pôdy.

Krajinná štruktúra a funkčné využitie priestoru

Vymedzený priestor pred realizáciou stavby SKI Parku tvorila lúka lemovaná po okrajoch lesnými celkami. Lúka bola využívaná ako extenzívny pasienok, na ktorom boli raz za sezónu vykášané splaňujúce druhy nevhodných pasienkových kultúr.

Z časti lúky bola v minulosti mechanizmami odstránená krovitá vegetácia, kvôli uvoľneníu priestoru pre rozšírenie možnosti plnšieho využítia za účelom lyžovania. Tento priestor sa postupne dostal do pokročilého štádia sukcesie. Intenzívne zarastanie černicami, trnkami ho robilo nefunkčnou plochou pre účely akým malo slúžiť.

Za účelom budovania vleku bol v minulosti odstránený prirodzený krovitý lem lesného okraja v západnej časti ako aj niektoré stromy rastúce na okraji tohto lesného celku. Charakter lesa je z tohto dôvodu otvorený a neprirodzený.

Na spodnom (západnom) okraji lúky pod lesom je vytvorené plató, na ktorom stoja tri unimobunky pre obslužný personál a pre verejnosť s možnosťou bufetového občerstvenia.

V spodnej časti lúky boli dve výkopové jamy. Na ich okrajoch bol nakopený výkopový materiál. V jamách sa v súčasnosti zadržáva

spodná a zrážková voda. Tieto prvky krajinej štruktúry boli odstránené, zasypané a vyrovnané v nové plató s bufetom a budovou pre obslužný personál vlekov.

Vo svahu v hornej tretine na ľavej strane je postavený stožiar s telekomunikačným vykrývačom signálu s podzemným vedením prípojného elektrického kábla.

Z lúky v spodnej časti do lesného komplexu vybieha hlboká erózna ryha plynulo prechádzajúca na otvorenom priestranstve pod lesom do koryta potoka.

Prírodné typy krajiny

Prístupová cesta do areálu skicentra je od miestneho potoka vedená cez výplavový kužeľ pretvorený na ornú pôdu. Sprievodný potok pri prístupovej ceste je pôvodne regulovaný, no v súčasnosti mu chýbajú prvky regulácie (betónové panely po okrajoch) a spolu so sprievodnou vegetáciou lemujúcou okraje nadobúda charakter pôvodného toku.

Lesné celky sú zachované ako pôvodne typy krajiny.

Lúka úpravami a zásahmi v minulosti stratila pôvodnú prirodzenosť. Iba slabé prejavy prirodzeného typu krajiny evidujeme na okrajoch a vo vrcholovej časti kde sa zachovala aj pôvodná vegetácia. O jej pôvodnom charaktere svedčia už len spoločenstvá v bezprostrednom okolí, z ktorých jedna časť je z dôvodu zachovalého prirodzeného typu vyhlásená za chránenú.

Vývery vôd sú už v súčasnosti odvedené z priestoru resp. stabilizované a prirodzenou revitalizáciou mokradňovej vegetácie nadobúdajú, osobitne v spodnej časti lúky pôvodný charakter.

Zraniteľnosť zložiek prírodnej krajiny

K najmenej zraniteľným zložkám v priestore SKI Parku patria lesné celky. Zraniteľnosť tohto prostredia je nepriamo úmerná hrúbke pôdneho krytu.

K zraniteľným v tomto prostredí patria vlhčiny a mokriny pri výveroch vody na lúke. Minulé zásahy mechanizmami spôsobili zmeny v štruktúre ich spoločenstiev no nezlikvidovali ich, a tak sa vďaka revitalizačnému potenciálu opätovne formujú. V súčasnosti sú podchytené a odvedené kanalizačným systémom.

K najviac zraniteľným patrí lúčne bylinné spoločenstvo. Vyvinulo sa na plytkom pôdnom horizonte. V minulosti mechanizmami realizovaná úprava terénu ich silne oslabilo a každý ďalší necitlivý zásah do ich prostredia je pre ich zachovanie existenčný. Na druhej strane vykazuje

toto prostredie silný revitalizačný potenciál pre agresívne sa správajúce druhy rastlín vrátane drevín. Toto je takisto jeden z faktorov zvyšujúcich zraniteľnosť tohto územia. Svedčí o tom aj realizácia sanačných vstupov, spočívajúcich v likvidácii náletových drevín, pre zachovanie pôvodnosti neďalekej chránenej lokality.

Ekologická rovnováha prostredia bola vstupom mechanizmov a úpravami terénu narušená. Dnes sa prejavuje v potrebe neustáleho energetického vstupu do priestoru, so snahou o zachovanie súčasného charakteru krajiny. Každý ďalší vstup mechanizmov na plochu lúky zvyšuje jej zraniteľnosť, znižuje je prirodzenú únosnosť pre tvorbu ekologickej stability a zvyšuje energetickú náročnosť následných opatrení.

V časti priestoru, kde k týmto vstupom nedochádza (na východnej strane) sme svedkami degradačnej zmeny prostredia spôsobovanej sukcesným zarastaním vegetáciou.

Obnaženie pôdneho krytu v predchádzajúcom období spôsobilo, že vývery vôd vo svahu získali voľný priebeh k prúdeniu a dynamickú energiu na modelovanie povrchovej časti terénu mechanickým znosom materiálu v ronových ryhách do nižšie položených miest. K modelovaniu erózných rýh prispieva aj využívanie zjazdovky ako prístupovej cesty v letnom období k lesným celkom ako aj pracovníkom telekomunikácií k vykryváču.

Pri poznaní súčasného režimu a aktivitách, ktoré vo vymedzenom území prebiehajú neregistrujeme prejavy poškodenia či ohrozenia bioty. V letnom reprodukčnom období je režim využitia a hospodárenia v priestore zjazdovky primeraný stavu bez známkoh zásadného ohrozenia bioty územia.

Do tejto kategórie iných zdrojov znečistenia začleňujeme prejavy spojené so správaním sa návštevníckej verejnosti. Tie súvisia s ich kultivovaným správaním sa v prírodnom prostredí (odpadky, zakladanie ohňa, trhanie kvetov, zber plodov, biologické potreby).

Súčasn \acute{e} environmentálne problémy

Pôvodne plochy obnažením pôdneho krytu sa dostali už do vysokého štádia sukcesného zarastania expanzívne sa šíriacimi druhmi invázných a agresívnych, burinných druhov vegetácie.

Dostupnosť a z nej vyplývajúca návštevnosť priestoru motorovými vozidlami až bezprostredne na lúčnom biotope je spojená s neúmyselnou donáškou inertného posypového materiálu na

podbehoch, blatníkoch áut priamo do lúčneho biotopu. Jeho odpadávanie z vozidiel v tomto priestore spôsobuje následnú zmenu pH, salinitu a na ne viazané zmeny bylinných spoločenstiev.

Živelne realizovaná motokrosová činnosť spôsobuje výraznú eróziu územia a následnú možnosť upútavania sa sukcesných druhov v pôde.

Odstránením pôvodnej krovitej vegetácie dochádza v priestore zjazdovky, ktorá je po stranách uzavretá lesnými celkami, k zosilnenému prúdeniu vetra smerom zdola nahor. Prejav silného vetra je evidentný zvlášť v hornej tretine trasy a prejavuje sa odnosom mechanických častí vyvetraného pôdneho materiálu z priestoru zjazdovky.

Novovytvorená prístupová cesta je vysypaná a spevnená nepôvodným horninovým materiálom (andezit) čo výrazne narúša harmóniu územia a nepreviazanosťou so substrátom podložia umožňuje uchytávanie sa nepôvodných druhov v priestore.

Podujatia zamerané na zvýšenie atraktívnosti skicentra (nočné lyžovanie, atraktívne podujatia, preteky) sú spájané s hudobnou reprodukciou, s výnimočnými, svetelnými, zvukovými efektmi, ktoré stresujúco zasiahnu do života vyšších organizmov v okolí.

Úpravami terénu došloj výraznejšej zmene v estetickom vnímaní prostredia. Technické prvky (podporné stĺpy) vlekov a osvetlenia zmenia charakter územia. Vnímový návštevník poníma pohľad na priestor ako necitlivý zásah do harmonického obrazu krajiny.

V obraze krajiny do popredia vystupujú aj prvky nepôvodného rázu prejavujúce sa vo farebnej pestrosti spôsobenej reklamnými upútavkami a v zime aj výstrojom lyžiarov na svahu.

Odporúčané opatrenia na zmiernenie nepriaznivých vplyvov s uvedením najzávažnejších okruhov problémov

Zamedziť prístup návštevníkov motorovými prostriedkami.

Zvýšiť dohľad a informovanosť návštevníkov o existujúcich sociálnych zariadeniach a zberných smetných košoch. Odpadky pravidelne odstraňovať, aby nelákali do priestoru živočíchy.

Ako náhradu za odstránenú výkopovú jamu so stálou vodnou hladinou vytvoriť na protiľahlej časti lúky v priestore nad eróznou ryhou náhradnú vodnú plochu pre rozmnožovanie obojživelníkov vyhlbením rigolu o rozmeroch 0,5 (hĺbka) x 4,0 (dĺžka) x 1,5 (šírka) m.

Vo vrcholovej časti urobiť oplôtok z brvien (prirodzený charakter) oddeľujúci PR Chlmecká skalka od lyžiarmi využíwanej hrebeňovej

časti. Význam oplôtku je v obmedzení (nie zamedzení) prístupu pohodlnejšej časti lyžiarskej verejnosti v návštevnosti PR.

Pravidelne realizovať likvidáciu náletovej a od koreňa zmladzujúcej vegetácie agresívne vstupujúcej do prostredia lúky (zjazdovky).

Nerealizovať na hrebeni zjazdovky oslavné vatry, ohňostroje, svetelné a laserové efekty, prípadne oslavnú akciu spojenú s explóziami

Reprodukovanú hudbu púšťať len pri nástupnej stanici vleku v spodnej časti lúky.

POZNÁMKY K VEGETAČNÝM POMEROM V ŠIRŠOM OKOLÍ OBCE CHLMEC

1 RNDr. Eva Sitášová, PhD.

Obec Chlmec leží na styku pohoria Vihorlatu a Humenských vrchov v doline potoka Ptava.

Fytogeografické členenie

Na základe fytogeografického členenia flóry Slovenska (Futák, 1980) patrí posudzované územie do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), obvodu východobeskydskej flóry (Beschidicum orientale), do fytogeografického okresu Východné Beskydy a podokresu Nízke Beskydy.

Reálna vegetácia

Pôvodný vegetačný kryt územia bol však vplyvom antropogénnej činnosti sčasti pozmenený.

Plošne sú v okolí posudzovaného územia zastúpené lesné porasty dubovo - hrabové. Na okrajoch lesných porastov sa vytvorili lúčne spoločenstvá s prevahou psinčeka tenučkého (*Agrostis tenuis*).

Na území sú dominantné intenzívne využívané pasienky zv. Cynosurenion. Miestami sa vyvinuli vegetačne pasienkové lesné a krovité spoločenstvá s bylinným podrastom, ktoré vytvárajú krajinoštruktúrne prvky.

Vlhkomilná vegetácia zastúpená vo fragmentoch zachovala na mezofilných a podmáčaných menších plochách vo forme mikromokrín. Náhradné spoločenstvá po odlesnení patria do zv. Arrhenatherion. Expanzívne sa miestami šíria porasty ostružiny černicovej (*Rubus caesius*).

Vyskytujú sa tu aj sekundárne ružovo-trnkové kriačiny (Roso-Prunetum), na suchých skeletových podkladoch roztrúsene porasty borievky obyčajnej.

Na území vyčleňujeme podľa katalógu biotopov Slovenska (Stanová, Valachovič, 2002):

- lesy
- krovinové a kríčkové biotopy
- lúky a pasienky
- ruderálne biotopy

Popis biotopov vychádza z ich všeobecnej kategorizácie. Ich významnosť na posudzovanom území sme charakterizovali kategóriami: veľmi významný, významný a málo významný na základe biodiverzity, pôvodnosti, revitalizačného potenciálu a stability biotopu.

Ls 2 dubovo – hrabové lesy

Ls 2.1 dubovo-hrabové lesy karpatské (zv. Carpininion Issler 1931)

Porasty zaraďujeme medzi významné biotopy a dôležité krajinné - štruktúrne prvky. V stromovom poschodí dominuje hrab obyčajný (*Carpinus betulus*) a dub zimný (*Quercus petraea*), často býva primiešaná lipa malolistá (*Tilia cordata*), buk lesný (*Fagus sylvatica*). V krovinnej vrstve prevláda javor poľný (*Acer campestre*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), sbíľ krvavý (*Swida sanguinea*) a zastúpené sú i druhy z poschodia stromov. Bylinné poschodie je pomerne bohaté a rastú v ňom hlavne ostrica chľapatá (*Carex pilosa*), kostihoj hľuznatý (*Symphytum tuberosum*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*), zubačka cibul'konosná (*Dentaria bulbifera*), hviezdica veľkokvetá (*Stellaria holostea*), mliečnik mandľolistý (*Tithymalus amygdaloides*), lipkavec marinkový (*Galium odoratum*), hrachor jarný (*Lathyrus vernus*), jahoda obyčajná (*Fragaria vesca*) a i.

Ls 3 Dubové a zmiešané dubové lesy

Ls 3.1 Teplomilné submediteránne dubové lesy (zv. Quercion pubescenti-petraeae Br.-Bl.1932)

V záujmovom území boli dubové subxerotermofilné a borovicové xerofilné lesy redukované a zachovali sa z nich len fragmenty s pozmenenou druhovou skladbou. V pôvodných porastoch dominovali dub zimný (*Quercus petraea*), dub žltkastý (*Q. dalechampii*) a borovica lesná (*Pinus sylvestris*). Z iných drevín je to javor poľný (*Acer campestre*), ale i breza previsnutá (*Betula pendula*), topoľ osika (*Populus tremula*). Z krovin sú zastúpené zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*),

trnka (*Prunus spinosa*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*) a i. Bylinnú vrstvu tvoria mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), mednička ovisnutá (*Melica nutans*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), ometlina štíhla (*Koeleria macrantha*), kostrava žliabkatá (*Festuca rupicola*), traslica prostredná (*Briza media*) a i. V tomto území patria k maloplošným významným typom biotopov.

Krovinné a kríčkové biotopy:

Kr 7 Trnkové a lieskové kroviny (zv. *Corylo-Populion tremulae* Br.-Bl.ex de Bolos 1973)

Trnkové lieštiny sú pásy mezofilných kriačín, ktoré tvoria trnité a malolisté druhy krovín. Majú funkciu ako stabilizačné genofondové biotopy a biokoridory. Hodnotíme ich ako významné biotopy. Táto skupina biotopov zahŕňa krovinné formácie na medziach, úvozoch, pozdĺž poľných ciest, na hraniciach lúk a pasienkov. Ich druhová skladba závisí od podmienok stanovišťa. Zastúpené sú v nich hlavne lieska obyčajná (*Corylus avellana*), trnka slivková (*Prunus spinosa*), ruža šíповá (*Rosa canina*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), javor poľný (*Acer campestre*), baza čierna (*Sambucus nigra*), bršlen európsky (*Euonymus europaea*), zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*), hruška planá (*Pyrus pyraster*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*). Bylinné poschodie reprezentujú kuklík mestský (*Geum urbanum*), torica japonská (*Torilis japonica*), trebulka lesná (*Anthriscus sylvestris*), zádušník brečtanovitý (*Glechoma hederacea*). V kriačínach často zmladzujú stromy. Skupiny stromov a remízky sú tiež rôzneho druhového zloženia, môžu to byť zvyšky pôvodnej vegetácie alebo vzniknuté prirodzeným náletom. V súvislosti s radikálnymi zásahmi do krajiny boli tieto typy biotopov značne redukované. V záujmovom území patria k významným biotopom.

Lk Lúky a pasienky:

Lk 3 Mezofilné pasienky a spásané lúky (zv. *Cynosurion cristati* R. Tx. 1947)

Svieže nízkosteblové kvetnaté horčinkovo - hrebienkové porasty, intenzívne spásané pestro kvitnúce trávnaté porasty využívané ako jednokosné lúky alebo ako pasienky. Zastúpené sú v nich hlavne tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), psinček obyčajný (*Agrostis capillaris*), hrebienka obyčajná (*Cynosurus cristatus*), traslica prostredná (*Briza media*), horčinka obyčajná (*Polygala vulgaris*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemus*), ďatelina horská (*Trifolium*

montanum), ľan prečisťujúci (*Linum catharticum*), dúška vajcovitá (*Thymus pulegioides*). Patria k bežným typom pasienkov, v záujmovom území sa vyskytujú v komplexe s kriačninami na okrajmi lesných komplexov a patria k významným typom biotopov.

X Ruderálne biotopy

X3 Nitrofilná ruderálna vegetácia (zv. *Arction lappae* R. Tx.1937)

Bylinné antropogénne nitrofilné lemové spoločenstvá na vlhkch a čerstvých stanovištiach. vyskytujú sa na antropicky ovplyvnených okrajoch lesov, pozdĺž poľných ciest, komunikácií, v údoliach potokov v priekopách a v okolí hospodárskych budov, okolo zrúcanín a skál. typické je zastúpenie druhov z čeľade mrkvovitých. Málo významné biotopy

X4 Teplomilná ruderálna vegetácia mimo sídiel (zv. *Atriplicion nitentis* Passarge 1978, *Sisymbrium officinalis* R.Tx.Lohmeyer et Preising in R.Tx. 1950, *Daucum - Melilotion* Görs 1966)

Jedná sa o biotopy na opustených a nevyužívaných plochách, ktoré charakterizujú ruderálne bylinné druhy. Z hľadiska sukcesie predstavujú prvé, väčšinou krátkodobé vývojové štádiá na obnažených alebo človekom vytvorených stanovištiach. Osídľujú stanovištia ako sú násypy, navážky, smetiská, okraje komunikácií, opustené stanovištia, okraje pasienkov, medze.

Literatúra

Futák, J., 1980: Fytogeografické členenie Slovenska. Slovenský úrad geodézie a kartografie, SAV Bratislava

Marhold, K., Hindák, F., 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska, Veda SAV Bratislava

Michalko, J. a kol., 1986: Geobotanická mapa ČSSR. Slovenská socialistická republika. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava

Stanová, V., Valachovič, M.(eds.)2002: Katalóg biotopov Slovenska. DAPHNE – inštitút aplikovanej ekologie, Bratislava, 225 p.

Poznámky k výskytu invázných rastlín v k.ú. obcí: Chlmec, Jasenov, Porúbka

RNDr. Eva Sitášová, PhD.

Počas 31.ročníka Východoslovenského Tábora ochrancov prírody v obci Chlmec sme v rámci činnosti botanickej sekcie mapovali aj výskyt

nepôvodných (invázných) botanických druhov. Jedná sa o nepôvodné druhy, ktoré sa samovoľne šíria a vytláčajú pôvodné druhy z ich prirodzených biotopov a znižujú biologickú rozmanitosť.

Počas terénneho botanického prieskumu sme sa sústredili na územia:

- v k. ú. obce Chlmec
- v k. ú. obce Jasenov
- v k. ú. Obce Porúbka
- v údolí potoka Ptava

Výsledky terénneho prieskumu:

Zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*)

Zaznamenali sme ju aj rozptýlenú v okolitých lúčnych spoločenstvách. Tak isto osídľuje ruderálne plochy a okraje mokrín v alúviu potoka. Jej výskyt pôvodnú vegetáciu ohrozuje.

Sumach páľkový (*Rhus typhina*) Vysadený ako dekoratívna drevina v predzáhradkách mnohých domov v intravilánoch obcí. Výskyt dreviny pôvodnú vegetáciu ohrozuje.

ežatec laločnatý (*Echinocystis lobata*)

Zaznamenali sme výskyt na vrbinách brehového porastu potoka Ptava.

Netýkavka žľaznatá (*Impatiens glandulifera*)

Jej hojný výskyt sme zaznamenali v alúviu rieky potoka Ptava medzi obcami Porubka a Chmeľov.

Netýkavka drobnokvetá (*Impatiens parviflora*)

Vyskytuje sa v pobrežnej vegetácii, v krovinách, v podraсте lesov, na okrajoch ciest, ale i na ruderálnych zboreniskách, či v záhradách.

Na nami posudzovanom území ohrozoval biotopy v chránenom území Humenský Sokol.

Rudbekia strapatá (*Rudbeckia laciniata*)

Výskyt potvrdený v predzáhradkách domov v obci Porúbka.

Pohánkovec japonský – *Fallopia japonica*

V posledných rokoch sa rýchlo šíri a vytvára porasty maloplošného i veľkoplošného charakteru. Na brehoch vodných tokov sa miestami vyskytujú rozsiahle „húštiny“. Vstupuje dokonca aj do lesných porastov. Zaznamenali sme v obci Porubka.

Krídlatka japonská sa často zamieňa s krídlatkou českou, *Fallopia bohemica*, čo je hybrid *F. japonica* x *F. sachalinensis*. Má veľký invázny potenciál a zdá sa, že je vitálnejšia a hojnejšia ako krídlatka japonská, aspoň v niektorých územiach. Na niektorých lokalitách sa

vyskytujú obidva taxóny, dokonca aj rastliny obidvoch pohlaví. Zaznamenali sme ju v obci Chlmec, Jasenov.

Hviezdnik ročný (*Stenactis annua*)

V lúčnych biotopoch a na okrajoch lesných celkov sa vyskytuje hojne.

Turica kanadská (*Conyza canadense*)

Rastie na okrajoch ciest a antropogénne ovplyvnených stanovištiach.

Žltica prhl'avolistá (*Galinsoga urticifolia*)

Hojný, miestami líniový výskyt sme zaznamenali na plochách, kde sú už značné stopy ruderalizácie na krajniciach komunikácií a na voľných odkrytých plochách.

Astra novobelgická (*Aster novi-belgii*)

Druh americkej astry, ktorá sa s obľubou vysádza do predzáhradiek. Zaznamenaná bola v dotknutých obciach

Astra kopijovolistá (*Aster lanceolatus*)

Masový výskyt sme zaznamenali v obci Jasenov na spevnenej poľnej ceste a v alúviu potoka Ptava..

Líčidlovka jedlá (*Sarcoca esculenta*)

Trvalka, ktorej domovom je americký kontinent. V zemi vytvára mohutný, ľahko presaditeľný koreň s tenkými vedľajšími koreňmi a každý rok z neho vyrastajú nové stonky, ktoré sú ukončené strapcom bielych kvetov. Listy má široko vajcovité. Kvetenstvo je stravec a vzniká z neho súplodie 8 voľných červenofialových kôstkovíc, ktoré sa podobajú černici. Druh je často pestovaný v záhradách a odtiaľ splaňuje do voľnej prírody. Potenciálne nebezpečný nepôvodný druh, pokiaľ by sa začal nekontrolovateľne šíriť.

Zaznamenali sme ju v predzáhradke domu v obci Jasenov.

Spolu sme zaznamenali 13 botanických druhov, ktoré nie sú pôvodné na území Slovenska a na svojich miestach výskytu sa často správajú invázne a vytláčajú tak pôvodné druhy z biotopov a ohrozujú biodiverzitu územia.

GEOLOGICKÁ SEKCIA XXXI. VS TOP CHLMEC

Mgr. Rudolf Amrein

Činnosť sekcie bola zameraná na poznanie okolia tábora. Exkurzie sa zamerali na poznanie Humenských vrchov a príľahlej časti Vihorlatu, Kyjovskej planiny.

30.9. 2007 pršalo, náhradný program v tábore, štúdium materiálov Mira Fulína.

31. 7. 2007 sme uskutočnili exkurziu do časti Krivoštianka po trase Chlm, PR Chlmecká skalka, Uhliská, Krivoštianky, hrad Jasenov, pramenná oblasť Jasenovského potoka. Spolu s krajinárskou sekciou sa účastníci zoznámili s geologickou a tektonickou stavbou a prírodnými osobitosťami územia. Neúspešne sme hľadali skameneliny v časti Chlm, ktoré sme našli pri návrate z exkurzie na Kyjovskú planinu. Prírodná rezervácia Chlmecká hôrka oplývala bohatstvom motýľov, rovnokrídlovcov a chrobákov. Pod Krivošťiankou sme našli malé jaskynné útvary. Na trase sa vyskytovali krasové útvary, závrty, jaskyne a škrapy. Navštívili sme zrúcaniny Jasenovského hradu, kde bol využitý karbonátový reliéf na výstavbu opevneného sídla v stredoveku.

1. 8. 2007 sa uskutočnila exkurzia do časti Vihorlatu, Kyjovskej planiny. Prešli sme po trase Bystrá, Skalka, Čierna hora, Pirnagov vrch, Kyjov, údolie Motyčky, Porúbka, Chlm - sedlo lúka s vlekom, Tábor.

Oboznámili sme sa so sopečnou stavbou Vihorlatu. Pozorovali sme usadeniny pyroklastík - sopečného prachu, popola a sopečných bômb, lávové prúdy a výplne sopečných sopúchov.

Na lávových prúdoch bola pozorovaná kyslomilná vegetácia s bohatým zastúpením plavúňov. V priestore lyžiarskeho vleku sme našli veľa úlomkov skamenelín druhohorných živočíchov.

2.8.2007 sa uskutočnila exkurzia na Kremenec v Poloninách. Geologicky je územie tvorené flyšom. Prechod NPR Stučica ponúkol bohaté zážitky milovníkov a znalcov prírody.

3.8.2007 sme vykonali exkurziu do prírodnej rezervácie Sokol. Cez obec Chlmec sme okolo cintorína prešli na Skalku. Táto prírodná lokalita s bohatstvom xerothermnej flóry a fauny je z biologického hľadiska najcennejším prírodným územím, ktorým som vo Vihorlatských vrchoch prešiel. Splňa všetky predpoklady k vyhláseniu za chránené územie. Upútala ma bohatá fauna rovnokrídlovcov -

koníkov a kobyliiek. Cestou na Sokol sme navštívili jaskyňu Dúrna a vyčistili jej okolie od odpadkov (Dušan Reiser). V prírodnej rezervácii Sokol sme sa venovali geologickej stavbe a prispôsobovaniu rastlín a živočíchov stanovišťa. Výskyt numulitov.

S priebehom a zaujímavosťami pozorovanými počas exkurzie sme účastníkov informovali na táborovom zhromaždení a širokú verejnosť pri záverečnom zhromaždení účastníkov tábora.

Geomorfologické členenie:

V rámci geomorfologického členenia SR sa na území vyskytujú tieto jednotky:

Provincia: Východné Karpaty

Subprovincia: Vnútorne Východné Karpaty

Oblasť: Vihorlatsko - gutinská

Celok: Vihorlatské vrchy

Oddiel: Humenské vrchy

Časť: 1. Krivoštianka

2. Sokol

Oddiel: Vihorlat

Časť: 1. Kyjovská planina

Subprovincia: Vonkajšie Východné Karpaty

Oblasť: Nízke Beskydy

Celok: Beskydské predhorie

Oddiel: Humenské podolie

Tektonická stavba:

Styk Humenských vrchov s Humenským podolím a Východoslovenskou nížinou je tektonický. Styk s Vihorlatom prebieha sčasti po tektonickej poruchovej zóne a na styku mladšie sopečné produkty Vihorlatu prekrývajú morské usadeniny Humenských vrchov, vápence, dolomity a zlepenca.

Krivoštianka vytvára geologickú jednotku Humenské mezozoikum. Prelom Laborca cez Brekovskú bránu vznikol v dôsledku mladých zdvihov. Karbonátové horniny boli postupne mechanický zvetrané, rozpustené a zerodované a odnesené Laborcom.

Krivoštianka je tektonicky rozlámaná na Klokočiny (338m), Krivoštičku (549 m) a Uhliská (486 m). Je budovaná druhohornými morskými usadeninami s prevahou karbonátov (vápence a dolomity). Sokol je rozčlenený na Humenskú (445 m), Drieňovú (386 m) a Sokol (344 m).

Výrazný tektonický zlom smeruje od lomu v Oreskom do údolia Laborca (Jasenovský zlom).

Zakrytý zlom, ktorý oddeľuje Sokol od Humenskej sleduje potok Ptava.

Geologická stavba Humenských vrchov:

Humenské mezozoikum geologický tvorí najvýchodnejšiu časť Vnútrotných Západných Karpát, vyzdvihnutý počas Alpínskeho vrásnenia. Je súčasťou krížnianskeho príkrovu fatrika. Jeho šupinovitú stavbu sformovali pravdepodobne miocenné pohyby. Jeho priečne rozčlenenie pozdĺž zlomov súvisí s mladšími aj štvrtohornými pohybmi v oblasti Východoslovenskej nížiny.

Tvoria ho štyri šupiny Jasenovská šupina, Klakočiny, Kocovo a Hôrka. Jasenovská šupina je najväčšia. Prebieha pozdĺž severného okraja mezozoika Humenských vrchov od hradného vŕšku Brekov cez Barnabášku - Uhliská až po lokalitu Nad Dolinou východne od obce Porúbka. Tvorí ju najmä kriedové usadeniny tmavosivé slieňové vápence s hľúzami rohovcov, tmavohnedé a čierne vápence, piesčité vápence s polohami piesčitých bridlíc v ktorých sa vyskytujú početné skameneliny.

Klakočiny sú centrálna šupina, ktorá začína pred kótou Klakočiny, pokračuje cez kótu Krivošťaň až po koniec za lokalitou Skaly. Je tvorená triasovými a jurskými tmavými vápencami gutensteiského typu, dolomitmi, bridlicami, s bohatým zastúpením skamenelín najmä v krinoidových vápencoch.

Kocovo buduje južný okraj mezozoika Humenských vrchov. Smeruje od Brekovského lomu cez Jakovec až po lokalitu Podpoloň. Prevládajú v nej najmä ramsauské dolomity a gutensteinské vápence.

Hôrka je najjužnejšie šupina oddelená od ostatných šupín zlomom.

Základňu Humenského mezozoika (druhojory) tvoria spodnotriasové kremence lužnianskeho súvrstvia.

Na nich sa nachádzajú spodnotriasové pestré ílovité bridlice, v strednom triase sa usadili najmä plytkomorské lavicovité vápence gutensteiského typu, dolomity karpatského keuperu s prevahou červených, zelených a fialových bridlíc a polohami dolomitov a pieskovcov. Vo vrchnom triase sa usadili organodetrické vápence s častými skamenelinami.

V jure cez lias pokračovalo plytkomorské usadzovanie. Usadzovali sa piesčito - krinoidové vápence. V strednej jure sa usadili plytkovodné lavicovité, krinoidové a radiolaritové vápence a radiolarity. Koncom

jury v titóne sa usadili kalpionelové vápence s dolomitmi, radioláriami a planktonickými organizmami.

Cez kriedu v baréme došlo k usadeniu rohovcových vápencov a slieňov. Neskôr dochádza k splytčovaniu mora v ktorom sa usadzovali organodetrické vápence a po uzatvorení spojenia s morom pokračuje jazerný vývoj a usadzovaním slienitých vápencov a slieňovcov. Podieľajú sa stavbe juhozápadnej časti Sokola.

Cez laramsku fázu alpínskeho vrásnenia medzi kriedou a paleogénom preniká do oblasti opäť more. Časť Sokol je tvorená najmä treťohornými horninami najmä karbonátovými zlepcami a pieskovecami borovského súvrstvia, ktoré sa usadzovali v pobrežnej zóne mora v strednom eocéne..

V mladšom eocéne pri prehĺbovaní morského dna prevláda sedimentácia ílovitých hornín nad pieskovecami. Po ústupe mora nastáva v oblasti suchozemský vývoj.

V nižších polohách došlo k prekrytiu starších hornín svahovými kamenito - hlinitými usadeninami. V nive Ptavy a jej prítokov sa vyskytujú riečne usadeniny a vytvorilo sa viac náplavových kužeľov.

Geologická stavba stratovulkánu Kyjov

Stratovulkán kyjov vznikol počas andezitového vulkanizmu počas sarmatu až panónu v treťohorách. V počiatkovej fáze sa usadzovali najmä produkty sopečných výbuchov, sopečný prach, popol a sopečné bomby (pyroklastiká). V záverečnej fáze prevládajú lávové prúdy. Prevládajú pyroxenické andezity, zriedkavo sa vyskytujú bazaltické andezity (s čadičovou zložkou).

Vulkán Kamienka tvoria najmä uloženiny pyroklastických brekcií. Sú prerážané početnými dajkami a někmi pyroxenických andezitov.

Geologické lokality:

Lokalita Chlmec kostolík

Asi 200 západne od kostolíka na V okraji druhohôr Humenských vrchov je zachovaná transgresia zlepcov stredného eocénu na sliene a slienité bridlice albu - cenománu. V oboch súvrstviach je zastúpený severojužný systém zlomov rovnobežný s údolím Ptavy a severovýchodný - juhozápadný zlomový systém, ktorý sleduje údolie Jasenovského potoka. Vyskytujú sa tu zlepenice súľovského typu.

Lokalita Maxima

V severozápadnej časti stratovulkánu Kyjov vystupujú pod lávovým prúdom v odkryve pyroklastické brekcie a konglomeráty a striedajú sa z epiklastickými pieskvcami až siltovcami. Polohy vulkaniklastík svojimi charakteristikami a to najmä textúrami poukazujú na proces masového transportu sopečného materiálu.

KRAJINNÝ PRIESTOR V POVODÍ VODNÉHO TOKU PTAVA V OKRESE HUMENNÉ

**Doc. Ing. Gita Jančová, CSc., Technická univerzita, Lesnícka
fakulta Masarykova ul. 20, 960 53 Zvolen**

Úvod

Cieľom príspevku je zosumarizovať poznatky o krajinnom priestore v povodí rieky Ptava. Táto tvorí os územia, v ktorom boli lokalizované prieskumy v rámci práce odborných sekcií počas XXXI. Východoslovenského tábora ochrancov prírody v roku 2007.

Vymedzenie územia

Z hľadiska geomorfologických jednotiek, územie sa nachádza vo Vihorlatsko - gutinskej oblasti, geomorfologickom celku Vihorlatské vrchy, v podcelkoch Humenské vrchy a Vihorlat. Z Humenských vrchov je to oddiel Sokol. Z Vihorlatu Kyjovská planina. Nadmorské výšky Sokola sa nachádzajú v rozpätí 308 m n. m. (Skalka) až 447 m (Červená skala). V Kyjovskej planine je najvyšším vrchom Kyjov s 821 m n. m. Chrbát rozvodnice dosahuje výšky 423 – 743 m n. m.

Prítoky riečky Ptava sú pravostranné a takmer všetky pramena v zalesnených svahoch Kyjovskej planiny. Mnohé z nich sú len občasnými tokmi, najvodnatnejšia je Ptavka a Bystrý potok. Sútok Ptavy s Laborcom leží v nadmorskej výške 171 m. Tok na dĺžke cca 9 kilometrov má prevýšenie takmer 200 metrov.

Základná charakteristika územia

Takmer 50 percent povodia pokrývajú lesy. Riečka Ptava a prevažná časť z dĺžky jej prítokov, prechádza poľnohospodárskou krajinou, respektíve sídlami. V území ležia obce Porúbka (301 m n. m.), Ptičie (220 m n. m.), Chlmec (215 m n. m.) v ktorých žije 1 485 obyvateľov (údaj platný k 31. 12. 2004). Osada Podskalka, nadväzuje na mesto Humenné. Podľa historických údajov územie je osídlené už od druhej

polovice 10 storočia. Spadá do teplej klimatickej oblasti, subregiónu teplého, mierne vlhkého, s chladnou zimou, s priemernými januárovými teplotami – 3 ° C. Z hľadiska morfológicko – morfometrických typov reliéfu ide o oblasť stredne členitých pahorkatín, ktoré postupne prechádzajú do vrchovín. Z prírodných krajinných typov sú zastúpené: kotlinová oráčino – lúčna krajina, vrchovinná oráčino – lúčno – lesná krajina, ktorá postupne prechádza do hornatinovej lúčno – lesnej krajiny a montánnej hornatinovej krajiny. Potenciálnu vegetáciu okolo tokov tvoria jaseňovo – brestovo – dubové a jelšové lužné lesy, na ostatnom území sú to podhorské bukové lesy (vyššie polohy), karpatské dubovo – hrabové lesy, tiež fragmenty dubových a dubovo – cerových lesov. V poľnohospodárskej krajine, najmä v nadväznosti na sídla, sa využíva pôda ako orná a na pestovanie trvalých kultúr. Ďalej sú to trvalé trávne porasty (lúky, pasienky).

Pozitívnym ukazovateľom, z hľadiska stability krajiny, je pomerne vysoké zastúpenie mimolesnej stromovej a krovitej vegetácie. Či už je to líniová vegetácia, tvorená najmä brehovými porastmi a sprievodnou vegetáciou ciest, ale aj jednotlivé stromy a ich skupiny, nachádzajúce sa vo voľnej krajine. Stabilizačnými prvkami v krajine sú hlavne osobitne chránené územia. Do národnej sústavy chránených území, ako ekologicky významné, sú z povodia zaradené Humenská, Humenský Sokol, Chlmecká skalka a Kyjovský prales.

Národná prírodná rezervácia Humenská bola vyhlásená v roku 1980, jej výmera je 70,37 ha a bola zriadená na ochranu suchomilných a teplomilných lesostepných a stepných spoločenstiev s dubom plstnatým. Je v k. ú. obce Ptičie.

NPR Humenský Sokol sa rozkladá na výmera 241,50 ha. Územie je chránené od roku 1980 s cieľom zabezpečiť ochranu zachovalých ukážok skalných trávnatých a lesných spoločenstiev s dubom plstnatým. Na území sú vytvorené optimálne podmienky pre xerothermnú vegetáciu. Rezervácia sa nachádza v k. ú. obcí Chlmec, Jasenov, Ptičie a mesta Humenné.

Prírodná rezervácia Chlmecká skalka je rozlohou veľmi malá – zaberá len 1,1 ha. Územie je chránené od roku 1988. Cieľom je ochrana sucho a teplomilnej vegetácie Vihorlatu s chránenými, ojedinelými, druhmi rastlín. Sú to najmä stepné vápnomilné spoločenstvá s bohatým výskytom ponikleca veľkokvetého (*Pulsatilla vulgaris* Mill.*ssp. grandis*

Wender) a veternice lesnej (*Anemone silvestris* L.). Rezervácia leží v k. ú. obce Chlmec a Oreské.

Národná prírodná rezervácia Kyjovský prales bola zriadená v roku 1974 na zabezpečenie ochrany prirodzených procesov a neobmedzeného vývoja rastlinných a živočíšnych spoločenstiev prioritných biotopov európskeho významu lipovo – javorové sutinové lesy. Tiež biotopov európskeho významu, ktorými sú bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy i silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, nachádzajúce sa v západnej časti Vihorlatských vrchov. V júni 2007 bol Kyjovský prales, spolu s pralesmi Stužica, Havešová, Rožok (NP Poloniny), zapísaný do zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO. Jeho súčasná výmera je 397,42 ha a leží v k. ú. Valaškovce.

V súlade s platnými právnymi normami Európskej únie v oblasti ochrany prírody (smernica Rady č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov a smernice rady č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín) boli do Európskej sústavy chránených území v Slovenskej republike (NATURA 2000) zaradené ako navrhované územia európskeho významu (Site of Community Importance) lokality Humenská (198,9 ha), Humenský Sokol (233,5 ha) a Kyjov (325,1 ha). Za chránené vtáčie územie (Special Protection Area) pohorie Vihorlat o výmere 53 944 ha (spadajú sem aj k. ú. Chlmec, Ptičie a Porúbka).

V Nadregionálnom územnom systéme ekologickej stability sú Humenské vrchy, o výmere 3 190 ha, vyčlenené ako nadregionálne biocentrum, s jadrami NPR Humenská a NPR Humenský Sokol. Humenský Sokol je jadrovým územím národného významu v národnej ekologickej sieti. Hrebeňom Vihorlatu prechádza terestrický biokoridor a Vihorlat je zároveň chránenou vodohospodárskou oblasťou.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že zastúpenie ekostabilizačných prvkov je v povodí toku Ptava vysoké.

Podľa územného systému stresových faktorov je trojuholník Michalovce – Vranov nad Topľou – Humenné – Snina, kde leží aj predmetné územie, zaťažený hlavne znečistením ovzdušia a podzemných vôd. Podľa kvality životného prostredia (je vymedzených 5 stupňov kvality), sa zaraďuje medzi regióny 3. environmentálnej kvality (zaťažené oblasti) resp. 2. environmentálnej kvality.

Potenciál krajiny, limity rozvoja v povodí Ptava

Krajinný potenciál vyjadruje komplexný predpoklad krajiny na využívanie človekom, schopnosť plniť funkcie, ktoré od nej človek vyžaduje (Mazúr, Drdoš, Urbánek, 1980; Hrnčiarová, Drdoš, 2004). Rozlišujú sa potenciály parciálne (surovinový, hospodársky, vodohospodársky, produkčný, genofondový, rekreačný ...) a komplexný. Limity rozvoja územia úzko súvisia s jeho únosnosťou (únosnosť pôdy, únosnosť rekreačná, pre poľnohospodársku výrobu ...), tzn. hranicou, za ktorou sa prijateľné zmeny v krajine menia na neprijateľné. Cez limity sa stanovuje vhodnosť využívania krajinných typov pre navrhované aktivity.

V rámci funkčnej delimitácie krajiny podľa potenciálu, povodie vodného toku Ptava sa zaraďuje do typu krajiny s veľmi limitovaným potenciálom na hospodárske využitie. Územie je vhodné na lesné hospodárstvo, významné pre vodné hospodárstvo, stredne až priemerne atraktívne pre cestovný ruch. Je vhodné na rozvoj vidieckej sídelnej štruktúry, má obmedzenú vhodnosť pre výstavbu komunikačnej siete. Krajinnookologické obmedzenia intenzívnej poľnohospodárskej činnosti na poľnohospodárskom pôdnom fonde, v nadväznosti na typy abiotických komplexov v území, záujmy ochrany prírody a ochrany prírodných zdrojov, limitujúce stresové faktory sú stredné. Poľnohospodárska krajina, podľa typu produkcie, však patrí medzi územia s malou rastlinnou produkciou aj štruktúrou živočíšnej produkcie.

Možnosti rozvoja územia

Konverzia priemyselnej ale aj poľnohospodárskej výroby na Slovensku po roku 1990 sa výrazne dotkla hlavne obyvateľstva žijúceho na vidieku. Zmeny v oblasti ekonomickej a sociálnej sa odrazili aj na využívaní krajiny. Obce v povodí Ptavy sú komunikačne, i pracovnými príležitosťami, naviazané na blízke okresné mesto Humenné, takže tu dopad na „vidiek“ nebol taký výrazný, ako v niektorých regiónoch Slovenska. Vyludňovanie a zmena vidieka je trend celoeurópsky, preto jeho zachovaniu a stratégii rozvoja venuje zvýšenú pozornosť aj Európska únia (EU). V strategických usmerneniach Spoločenstva sú stanovené priority, najmä v súvislosti s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja (života), pričom mnohé aktivity sú finančne kryté z fondov EU. V programovom období 2007 – 2013 bude rozvoj vidieka v členských štátoch EU podporovaný z dvoch samostatných fondov – z Európskeho

poľnohospodárskeho fondu pre podporu rozvoja vidieka (EPFRV) a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo. Cieľom podpory je prispieť **k dosiahnutiu týchto cieľov:**

- Zlepšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva

podporovaním reštrukturalizácie, modernizácie, rozvoja a inovácie.

- Zlepšenie životného prostredia a krajiny. Ide hlavne o zachovanie biodiverzity na vidieku a

poľnohospodárskych a lesohospodárskych systémov s vysokou prírodnou hodnotou,

zachovanie a zlepšenie kvality podzemných a povrchových vôd, zachovanie a zlepšenie

kvality poľnohospodárskej a lesnej pôdy, zmiernenie dôsledkov klimatických zmien.

- Zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie hospodárskej

činnosti. Podpora aktivít súvisiacich s vytváraním pracovných príležitostí na vidieku,

podpora vzdelávacích aktivít, obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb.

Aby bolo možné využívať zdroje z fondov EU, musí mať každá prijímateľská krajina vypracované základné strategické dokumenty, ktorými sú „Národný strategický referenčný rámec na roky 2007 – 2013“ a s ním súvisiace operačné programy a „Národný strategický plán rozvoja vidieka pre obdobie 2007 – 2013“ (za vypracovanie materiálov sú zodpovední MVRR SR a MP SR).

Rozvoj, s finančnou podporou EU, v danom území je reálne uskutočňovať cez os 2 „zlepšenie životného prostredia a krajiny“ „Stratégie rozvoja vidieka“ a os 3 „kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva“. V oblasti zlepšenia životného prostredia a krajiny je to napríklad realizácia pozemkových úprav v záujme ochrany pôdy, ochrana lokalít sústavy NATURA 2000, biotopov, druhov, biodiverzity, zhodnocovanie odpadov, ochrana vôd. V rámci diverzifikácie podnikania v poľnohospodárstve môže ísť o podporu ekologického poľnohospodárstva, pestovania plodín pre výrobu biopalív, pestovania energetických rastlín, zhodnocovania odpadov z rastlinnej a živočíšnej výroby ako obnoviteľných zdrojov energie.

Z fondu EPFRV je možné čerpať financie aj na podporu činností v oblasti cestovného ruchu. Aj keď hodnotené územie nemá predpoklady byť cieľovou oblasťou pre trávenie dovolenky, poskytuje možnosti alternácií pre návštevníkov blízkych rekreačných centier, ktorými sú Zemplínska šírava, Vinianske jazero, Domaša. Podpora podnikania v rámci vidieckeho turizmu, lesoturistiky, poznávacej (pešej a cyklo) turistiky, môže prispieť k vytvoreniu nových pracovných príležitostí (napr. nízkokapacitné ubytovanie, služby, produkty).

Skúseností so zostavovaním a predkladaním projektov zatiaľ nemáme veľa, ale počet úspešných sa neustále zvyšuje. Keďže „miestnych“ financií je stále málo a štátna kasa má tiež veľmi plytké dno, využitie prostriedkov z európskych fondov na rozvoj, zlepšenie kvality životného prostredia a jeho ochranu, zvýšenie informovanosti a na vzdelávanie, je šanca, ktorú nemôžeme „premárniť“.

Odborná náplň XXXI. Východoslovenského TOP

Námety na činnosť odborných sekcií

Trasa č. 1:

Chlmec (tábor)- PR Chlmecká skalka- Porúbka (družstvo)- lokalita Liesky- smer tábor Bystrá- Nad bankou (smer Ptičie)- Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 1:

Zmapovanie fragmentov trávinatej vegetácie na pravej strane (od vlekov, smerom k vodojemu), zmapovanie xerotermej vegetácie v PR Chlmecká skalka, zmapovanie lesných a skalných spoločenstiev na lokalite Chlm, zmapovanie xerotermej vegetácie od PR smerom k Porúbke (družstvo, cintorín) a dohľadanie hostiteľskej rastliny pre druh *Maculinea rebeli* (hostiteľská rastlina *Gentiana cruciata*), cestou do Ptičieho, pred odbočkou na tábor Bystrá- zastávka na botanický zápis na lokalite s výskytom druhu *Sanquisorba off* a overenie výskytu druhu *Maculinea teleius* a zmapovanie zachovalosti vodného toku Ptava, zmapovanie trávinatej vegetácie v okolí PD Ptava smerom k poľnohospodárskemu dvoru v Ptičom, návrat do tábora

Mapovanie zachovalých fragmentov xerotermej trávinatej vegetácie, mapovanie lesných a skalných spoločenstiev, overenie a potvrdenie výskytu chránených druhov rastlín a živočíchov, mapovanie zachovalosti vodného toku Ptava (mapovanie IDR na vodnom toku)

Trasa č. 2:

Chlmec (tábor)- PR Chlmecká skalka- Uhliska- Jasenovský hradný vrch- Plúštie- hrebeň Krivošťianky- Vyšná Kudlová- Pod Ledovskú- Nižná Kudlová- Hôrka (Jasenov)- Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 2:

Zmapovanie xerotermejšieho trávinného porastu na pravej strane tur. chodníka za PR Chlmecká skalka, zmapovanie lesných spoločenstiev smerom k Jasenovskému hradnému vrchu, zmapovanie lesných a skalných spoločenstiev v okolí Jas. hradného vrchu, zmapovanie lesných spoločenstiev a mapovanie IDR na hrebeni Krivošťianky, zmapovanie lesných spoločenstiev, dohľadanie nových hniezdných lokalít dravcov, návrat do tábora popod lokalitu Hôrka

Mapovanie zachovalých fragmentov xerotermej trávinatej vegetácie, mapovanie lesných a skalných spoločenstiev, overenie

a potvrdenie výskytu chránených druhov rastlín a živočíchov, mapovanie IDR, mapovanie nových hniezdných lokalít dravcov

Trasa č. 3:

Chlmec (tábor)- lokalita Skalka (nad kostolom)- lokalita Podskalka (Čiernuška)- Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 3:

Zmapovanie xerothermnej vegetácie na lokalite Skalka, smerom k NPR Humenský Sokol, mapovanie bezstavovcov (motýle, kobylky, koníky, chrobáky), pokračovanie z lokality smerom k rybníku a vodnému toku Ptava, mapovanie zachovalosti brehového porastu vodného toku Ptava, až po sútok s Ptavkou, ako aj mapovanie výskytu IDR na v. t., okrajom PR Humenská, popod záhradkársku osadu smerom na lokalitu Podskalka – zmapovanie xerothermnej trávinatej vegetácie a príslušných teplomilných lesných spoločenstiev, mapovanie bezstavovcov (mäkkýše, motýle, kobylky, koníky, chrobáky).

Mapovanie ako na trase č. 1.

Trasa č. 4:

Chlmec (tábor)- Pod Drieňovou- Drieňová- Kamienka- Stráne- Pod Okružlou- Ptičie-Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 4:

Z tábora je potrebné sa presunúť do obce Ptičie, k obecnému úradu. Mapovanie lesných spoločenstiev, dohľadávanie nových hniezdných lokalít dravcov, mapovanie výskytu chránených druhov rastlín. Na lokalite Stráne (resp. Pod Okružlou) mapovanie trávinatej vegetácie a overenie výskytu druhu *Gentiana pneumonanthe* na ďalších lokalitách (mimo už potvrdených).

Mapovanie lesných spoločenstiev, dohľadávanie nových hniezdných lokalít dravcov, mapovanie výskytu chránených druhov rastlín. Mapovanie trávinatej vegetácie a overenie výskytu druhu *Gentiana pneumonanthe*.

Trasa č. 5:

Chlmec (tábor)- Hôrka (Jasenov)- v. t. Laborec (smer Brekov)- Krivoštianka- Pľúštie- Uhliská- Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 5:

Na lokalite Hôrka zmapovanie xerothermnej vegetácie, cestou k vodnému toku Laborec monitoring chrapkáča poľného, dudka chochlatého, na vodnom toku Laborec mapovanie výskytu včelárika

zlatého a prípadného výskytu bobra vodného, mapovanie zachovalosti brehovej vegetácie a výskytu IDR. Mapovanie lesných spoločenstiev.

Mapovanie zachovalých fragmentov xerothermnej trávinatej vegetácie, mapovanie lesných spoločenstiev, overenie a potvrdenie výskytu chránených druhov rastlín a živočíchov, mapovanie zachovalosti vodného toku Laborec (mapovanie IDR na vodnom toku).

Trasa č. 6:

Chlmec (tábor)- Na podskalku (predajňa holandského nábytku) – začiatok náučného chodníka Humenský Sokol – Humenský Sokol - Chlmec (tábor)

Popis trasy č. 6:

Zmapovanie xerothermnej vegetácie, vegetácie karbonátových skalných stien, overenie výskytu rastlinného druhu dvojzubec ovisnutý (*Carpesium cernuum*) v NPR Humenský Sokol, mapovanie lesných spoločenstiev, mapovanie výskytu stavovcov a bezstavovcov tých spoločenstiev v NPR Humenský Sokol, odstraňovanie IDR (netýkavka malokvetá) v blízkosti NCH medzi zastávkami č. 9 a č. 10.

Mapovanie zachovalých fragmentov xerothermnej trávinatej vegetácie, karbonátových skalných stien, mapovanie lesných spoločenstiev, overenie a potvrdenie chránených druhov rastlín a živočíchov, odstraňovanie invázijských druhov rastlín.

Sponzori

XXXI. ročníka VS TOP

ABCOM, s.r.o. Košice

Dodávky a servis výpočtovej a kancelárskej techniky.

AQUING, s.r.o. Košice

Projektovanie vodohospodárskych stavieb a inžinierska činnosť.

DIAKOL STRÁŽSKE, s.r.o

Výroba a predaj lepidiel.

ENERGETIKA Strážske, s.r.o.

Výroba a predaj tepla a vody.

FIBERSTRUCT Strážske, s.r.o.

Výroba a predaj poroštov.

Chemes, a.s Humenné

Výroba a predaj tepla a ostatných služieb.

Chemko, a.s. Strážske

Výroba a predaj chemických výrobkov.

IPE Michalovce

Projektové a inžinierské činnosti.

Medion Humenné

Výroba a predaj žaluzií.

MsÚ Humenné

Všestranná starostlivosť o mesto a občanov.

Obecné úrady v Chlmci, Jasenové, Porúbke a Ptičiom

Starostlivosť o rast obcí.

ORL, s.r.o. Humenné

Starostlivosť o naše zdravie.

Pekáreň Kamenica n/Cirochou

Výroba a predaj pečiva a ostatných výrobkov .

Prakovská oceľ. Spoločnosť, s.r.o.o

Výroba ocele.

SHP Group Slavošovce

Výroba toaletného papiera a papierových výrobkov.

Ski park v Chlmci

Poskytovanie zimných športov.

SLOV-VAGON, s.r.o. Košice

Poskytovanie služieb v železničnej doprave.

SUHRA Potraviny Humenné

Poskytovanie základných potravinových článkov.

Technické služby mesta Humenné

Zabezpečovanie čistoty a poriadku v meste.

ÚV SZOPaK Prievidza

Tretí sektor, ochrana prírody a krajiny.

Východoslovenská energetika, a.s. Košice

Predaj a distribúcia elektriny.

VL ŠOP, o. z. Kamenica n/Cirochou

Správa vojenských lesov.

VVS Humenné

Dodávka pitnej vody.

Ďakujeme